

Przeobrażenia w pomocy społecznej a edukacja
i doskonalenie zawodowe pracowników socjalnych
w Polsce i Republice Słowackiej

SERIA WYDAWNICZA

pod patronatem
Sekcji Pracy Socjalnej
Polskiego Towarzystwa Socjologicznego

PROBLEMY PRACY SOCJALNEJ

Rada Programowa

Krzysztof Piątek – przewodniczący
Krzysztof Frysztacki, Anna Kottarska-Michalska, Jerzy Krzyszkowski,
Jan A. Malinowski, Andrzej Olubiński, Barbara Smolińska-Theiss,
Barbara Szatur-Jaworska, Kazimiera Wódz

Przeobrażenia w pomocy społecznej a edukacja i doskonalenie zawodowe pracowników socjalnych w Polsce i Republice Słowackiej

redakcja naukowa

Kazimiera Wódz
Krystyna Faliszek

Wydawnictwo
Edukacyjne
akApt

Toruń 2010

Recenzenci
prof. dr hab. Barbara Kromolicka
prof. zw. dr hab. Andrzej Olubiński

Tłumaczenie tekstów zamieszczonych w części IV:

Ivan Kusy
Jan A. Malinowski

Redakcja
Paweł Sobierajski

Korekta
Janina Malinowska

© Copyright by Wydawnictwo Edukacyjne „AKAPIT” s. c.
Toruń 2010

Wydanie książki współfinansowane przez Uniwersytet Śląski w Katowicach
oraz Polskie Towarzystwo Socjologiczne

ISBN 978-83-89163-75-2

Wydawnictwo Edukacyjne „AKAPIT” s. c.

87-100 Toruń, ul. H. Piskorskiej 12/23, tel. 56 648 55 53, fax 56 651 42 51
e-mail: info@weakapit.pl

Oferta wydawnicza oraz sprzedaż internetowa:

<http://www.weakapit.pl>, tel. 601 880 321

Skład komputerowy: Studio graficzne RASPBERRY.com.pl

Druk: DRUK-TOR

Spis treści

Od Redaktorów 7

Część I

Perspektywy rozwoju kształcenia w obszarze pracy socjalnej w Polsce – debata panelowa

Kazimiera Wódz

Kilka refleksji na temat aktualnych i przyszłych wyzwań dla edukacji
i doskonalenia zawodowego pracowników socjalnych w Polsce 13

Barbara Szatur-Jaworska

Perspektywy rozwoju kształcenia w obszarze pracy socjalnej w Polsce
– głos w dyskusji 27

Anna Kotlarska-Michalska

Refleksje na temat modelu kształcenia pracowników socjalnych
w Polsce 35

Krzysztof Piątek

Kilka uwag na temat doświadczeń i perspektyw kształcenia w obszarze
pracy socjalnej w Polsce 43

Jolanta Grotowska-Leder

Praktyki zawodowe – niezbędny a niedopracowany element kształcenia
w zakresie pracy socjalnej w szkołach wyższych 55

Krzysztof Frysztacki, Hubert Kaszyński

Praca socjalna – socjologiczna rekonstrukcja 71

Część II

Wokół problemów edukacji do zawodu pracownika socjalnego

Mirosław Wątroba

Zagadnienia prawne w procesie kształcenia pracowników socjalnych 83

Marta Smolińska

Znaczenie celowych i zróżnicowanych praktyk zawodowych w edukacji
do zawodu pracownika socjalnego na przykładzie Kolegium
Pracowników Służb Społecznych we Wrocławiu 93

Witold Mandrysz, Andrzej Niesporek

Europejski wymiar kształcenia w zakresie pracy socjalnej i ekonomii
społecznej 105

Katarzyna Piątek Perspektywy kształcenia pracowników socjalnych w ramach specjalizacji: rehabilitacja osób niepełnosprawnych – teoria i praktyka	113
Sabina Pawlas-Czyż Pomoc rodzinnym opiekunom osób chorych terminalnie z perspektywy pracy socjalnej. Wskazania do kształcenia pracowników socjalnych	125

Część III

Wybrane aspekty doskonalenia zawodowego pracowników socjalnych

Ewa Leśniak-Berek, Sabina Pawlas-Czyż Doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej – refleksje z pola praktyki	141
Agata Wesołowska Praca socjalna jako działalność doradcza wobec wyzwań edukacji wielokulturowej	159
Barbara Kowalczyk Rola funduszy unijnych w doskonaleniu zawodowym pracowników socjalnych na przykładzie kontraktu socjalnego	169

Część IV

Doświadczenia pracy socjalnej w Republice Słowackiej

Peter Jusko Refleksje nad metodami pracy socjalnej w kontekście ich instytucjonalnego, intencjonalnego i interdyscyplinarnego charakteru	179
Anna Hudcova Kształcenie pracowników socjalnych na Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy – problemy i perspektywy	187
Lenka Vavrinčiková Osoby używające narkotyków jako grupa docelowa w pracy socjalnej	197
Peter Papšo Praca socjalna w warunkach penitencjarnych	207

Od Redaktorek

Zmieniający się kontekst pracy socjalnej wyznaczany między innymi przez procesy makrospołeczne – globalizację, deindustrializację, integrację europejską – z drugiej strony zaś przez zapoczątkowane przełomem lat 1989/1990 procesy decentralizacji i terytorializacji polityki społecznej w Polsce stawiają przed pracownikami socjalnymi nowe zadania, wymagające większej elastyczności i kreatywności. Patrząc z tej perspektywy można powiedzieć, że współczesny pracownik socjalny powinien być przygotowany do pełnienia wielu ról, wymagających różnorodnych kompetencji w zależności od pola działania. Wymagania te stawiają przed systemem kształcenia pracowników socjalnych szczególne zadania. Poza dostarczaniem coraz rozleglejszej wiedzy, pozwalającej postrzegać i definiować problemy klientów w szerokim kontekście ich uwarunkowań, konieczne jest wyposażenie ich w umiejętności doboru adekwatnych metod postępowania w konkretnych przypadkach, analizowania na bieżąco zależności pomiędzy wieloma czynnikami współtworzącymi daną sytuację oraz właściwego definiowania ról społecznych swoich i klientów.

Ważne jest ponadto, by w procesie edukacji obok kształtowania sprawności zawodowego działania kształtowane były odpowiednie postawy osób, mających w przyszłości nieść pomoc innym ludziom. Chodzi oczywiście o wartości profesjonalne zawodu, który z definicji zaangażowany jest we wspomaganie ludzi, mających różnorodne, często niezmiernie skomplikowane sytuacje życiowe, zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

Wszystkie wymienione wyżej kwestie obecne są w dyskusji, jaka od dłuższego czasu toczy się w Polsce, ale także i w innych krajach Unii Europejskiej, wokół problemów kształcenia pracowników socjalnych: pojawiają się pytania o umiejscowienie kształcenia w systemie edukacji, w szczególności na poziomie akademickim, o jego drożność, o wymogi dotyczące programów

kształcenia, treści, jakości, standardów, formy i roli praktyk zawodowych. Dyskusja dotyczy również kwestii statusu samego zawodu pracownika socjalnego, który pozostaje w istotnym związku z systemem (i jakością) kształcenia i doskonalenia zawodowego w tym obszarze.

Na te i inne pytania próbują odpowiadać uczestnicy spotkania poświęconego problemom kształcenia pracowników socjalnych, które odbyło się w październiku 2009 roku w Katowicach, w ramach konferencji „Przeobrażenia w pomocy społecznej a edukacja i doskonalenie zawodowe pracowników socjalnych w Polsce i Republice Słowackiej”, zorganizowanej przez Sekcję Pracy Socjalnej Polskiego Towarzystwa Socjologicznego oraz Studium Pracy Socjalnej Instytutu Socjologii UŚ we współpracy z Kolegiami Pracowników Służb Społecznych z Bielska-Białej i Czeladzi.

Książka, którą oddajemy do rąk czytelników, nie jest wiernym zapisem tego spotkania, zawiera bowiem teksty inspirowane tematyką konferencji, choć niekoniecznie wygłaszane w jej trakcie. W otwierającej tom części pierwszej zamieszczono teksty przygotowane przez uczestników debaty panelowej „Perspektywy rozwoju kształcenia w obszarze pracy socjalnej w Polsce”, zorganizowanej w trakcie konferencji (Kazimiera Wódz – „Kilka refleksji na temat aktualnych i przyszłych wyzwań dla edukacji i doskonalenia zawodowego pracowników socjalnych w Polsce”, Barbary Szatur-Jaworskiej – „Perspektywy rozwoju kształcenia w obszarze pracy socjalnej w Polsce – głos w dyskusji”, Anny Kotlarskiej-Michalskiej – „Refleksje na temat modelu kształcenia pracowników socjalnych w Polsce”, Krzysztofa Piątka – „Kilka uwag na temat doświadczeń i perspektyw kształcenia w obszarze pracy socjalnej w Polsce” oraz Jołanty Grotowskiej-Leder – „Praktyki zawodowe – niezbędny a niedopracowany element kształcenia w zakresie pracy socjalnej w szkołach wyższych”. Swoistym uzupełnieniem tej debaty jest tekst Krzysztofa Frysztackiego i Huberta Kaszyńskiego pt. „Praca socjalna – socjologiczna rekonstrukcja”, wychodzący poza kwestie edukacji ku szerszej socjologicznej refleksji na temat funkcji pracy socjalnej we współczesnych społeczeństwach ponowoczesnych.

W części drugiej zebrane zostały teksty poruszające różne problemy związane z kształceniem do zawodu pracownika socjalnego – są to teksty Katarzyny Piątek, Sabiny Pawlas-Czyż, Marty Smolińskiej, Andrzeja Nie-sporka i Witolda Mandrysa oraz Mirosława Wątroby. Teksty zamieszczone w części trzeciej dotyczą wybranych aspektów doskonalenia zawodowego pracowników socjalnych (teksty Barbary Kowalczyk, Ewy Leśniak-Berek i Sabiny Pawlas-Czyż oraz Agaty Wesółowskiej). W ostatniej, zamykającej tom, części czwartej znalazły się teksty badaczy z Uniwersytetu Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy – Słowacja (Petera Jusko, Anny Hudecovej, Lenki

Vavrinčikovej oraz Petera Papšo), które prezentują problemy pracy socjalnej z perspektywy doświadczeń słowackich.

Oddając tom pod osąd czytelników zainteresowanych rozwojem pracy socjalnej jako dziedziny refleksji naukowej i praktyki społecznej, chcielibyśmy zainicjować szerszą debatę o tym, jak dziś w Polsce wygląda i jak powinien wyglądać w przyszłości system edukacji do pracy socjalnej, a także system doskonalenia zawodowego pracowników socjalnych w relacjach ze szczególnymi kategoriami klientów.

*Kazimiera Wódz
Krystyna Faliszek*

Z recenzji wydawniczych:

Jestem przekonana, że zgromadzony w tomie materiał będzie budził żywe zainteresowanie czytelników, rekrutujących się nie tylko spośród ludzi nauki zaangażowanych w kształcenie do pracy socjalnej (socjologów, polityków społecznych, pedagogów), ale także praktyków żądnych wiedzy o tym, na ile i w jakim zakresie praca socjalna może być kluczem do nowych cywilizacyjnych wyzwań i narzędziem do podejmowania skutecznych działań wobec zróżnicowanych kategorii podopiecznych, znajdujących się w różnych sytuacjach życiowych.

Argumentem na rzecz wydania zbioru tekstów kilkunastu Autorów są zarówno zachęcające do czytania tytuły artykułów, właściwa struktura ich treści, jak również bogate, interesujące wątki merytoryczne, które mogą nakłaniać czytelnika nie tylko do pogłębionej refleksji, ale także stać się zaczynem działań kreatywnych w ich środowisku życia. (...) Omawiana książka będzie stanowiła niezwykle wartościową pozycję naukową, niezmiernie interesującą i inspirującą dla szerokiego grona Czytelników, a będącymi zapewne pracownicy naukowi, studenci, nauczyciele różnego szczebla kształcenia, pracownicy socjalni oraz działacze różnych organizacji pozarządowych.

dr hab. Barbara Kromolicka

Profesor Uniwersytetu Szczecińskiego

Na treść pracy składa się kilkanaście artykułów, esejów oraz komunikatów skupionych wokół czterech zasadniczych części: I – Perspektywy rozwoju kształcenia w obszarze pracy socjalnej w Polsce, II – Wokół problemów edukacji do zawodu pracownika socjalnego, III – Wybrane problemy doskonalenia zawodowego pracowników socjalnych, IV – Doświadczenia pracy socjalnej w Republice Słowackiej. W skład licznego grona autorów poszczególnych publikacji wchodzi zarówno znani z licznych prac na temat pracy socjalnej teoretycy (głównie socjologowie, np.: K. Wódz, B. Szatur-Jaworska, A. Kotlarska-Michalska, J. Grotowska-Leder, K. Piątek), jak i praktycy pracujący w ośrodkach pomocy społecznej.

Recenzowana publikacja zdecydowanie pogłębia naszą dotychczasową wiedzę na temat systemu przygotowania zawodowego pracowników socjalnych, zarówno w kontekście próby krytycznej oceny jego aktualnego stanu, jak i z punktu widzenia koncepcji jego dalszego rozwoju. Praca powinna trafić do bardzo szerokiego grona osób związanych i z kształceniem, jak i z szeroko pojętą praktyką pomocy społecznej.

prof. zw. dr hab. Andrzej Olubiński

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

SERIA WYDAWNICZA

PROBLEMY PRACY SOCJALNEJ

ISBN 978-83-89163-75-2

9 788389 163752